

جوشن کیر

خلیل ادبی، عرفانی، روان شناسی

تالیف

دکتر احمد محسنی

سرشناسه	:	محسنی، احمد، ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور	:	جوشن کبیر (تحلیل ادبی، عرفانی، روان شناختی) / نویسنده احمد محسنی
مشخصات نشر	:	مشهد: مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۸ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۴۲۹-۷۷۷-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شماره کتاب شناسی ملی	:	۲۸۳۹۵۲۶

نام کتاب	جوشن کبیر (تحلیل ادبی، عرفانی، روان شناختی)
نویسنده	احمد محسنی
ناشر	مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب
صفحه‌آرایی	جهانگیر فیض آبادی
طرح جلد	رضا حبیبی
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۴
قطع	رقعی
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۸۵۰۰ تومان
چاپ	دقت ۳۳۱۲۵-۵۲ - ۵۱
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۴۲۹-۷۷۷-۹

مرکز پخش: مشهد، خیابان امام خمینی، جنب اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی
 بازارگانی: (۰۵۱)۳۲۲۸۱۴۱۰ سفارشات: (۰۵۱)۳۲۲۸۳۴۲۲ دفتر نشر: (۰۵۱)۳۲۲۸۰۱۶۷

«حق چاپ محفوظ است»

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۱۵	دعا در لغت و اصطلاح
۱۸	دعا در قرآن و روایت
۲۱	انواع دعا
۲۹	فلسفه دعا
۳۳	نام گذاری دعای جوشن کبیر
۳۷	آداب خواندن دعای جوشن
۴۸	زمان دعای جوشن کبیر
۵۷	مکان دعای جوشن کبیر
۶۰	ساختار دعای جوشن کبیر
۷۵	درنگی در نام‌های نیکوی خداوند
۸۹	مضامین برجسته دعای جوشن کبیر
۱۱۰	تحلیل ادبی و هنری دعای جوشن کبیر

- ۱۴۸ تحلیل عرفانی- روان شناختی دعای جوشن کبیر
- ۱۷۲ تحلیل اخلاقی دعای جوشن کبیر
- ۱۹۳ تحلیل جامعه شناختی دعای جوشن کبیر
- ۲۰۰ متن دعا و ترجمه
- ۲۴۶ کتاب نامه

مقدمه

دعا برترین جلوه پرستش است. این جلوه ملکوتی اگر با نیت پاک و به قصد تقرب به خدا به جا آورده شود، دارای آثار و فوایدی است که هر دعاکننده‌ای کم و بیش، دیر یا زود، از آن بهره‌مند خواهد شد. برترین فایده دعا، شناخت خداوند است. آن که به نیایش می‌پردازد، در آغاز و پیش از هر چیز خدا را صدا می‌کند و نام‌های زیبای او را بر زبان می‌راند. یاد کردن این نام‌ها، آن هم نام‌هایی که از جانب حق و از زبان معصوم آمده، اثر فوق‌العاده‌ای در شناخت بیشتر خداوند دارد. آدمی برای ارتباط بیشتر و بهتر می‌باید بهانه و وسیله‌ای داشته باشد و بداند که چه بگوید. در این دعا نام‌های الهی به ترتیب و با نظم و حکمتی ویژه، فراهم آمده و تنوع و زیبایی آن باعث می‌شود ما بهتر و شایسته‌تر بتوانیم با یار گفتگو کنیم و در این پیوند به شناخت بهتر او برسیم.

انسان در این گفتار شایسته و پاک اقرار می‌کند که خداوند بی‌نیاز و برآورنده نیاز دیگران است. او همچنین با تمام وجود می‌پذیرد که هیچ چیزی بدون اراده خداوند صورت نمی‌پذیرد و هر چه می‌شود او اراده کرده است و اراده می‌کند.

وقتی انسان نیایش‌گر بپذیرد که «انما امره اذا اراد شیئا ان یقول له کن فیکون» (یس، ۸۲) با تمام وجود به او رو کرده و خواسته‌های خود را از او خواهد خواست.

فایده دیگر دعا «شناخت خود» است. در دعای جوشن به کسی رو می‌کنیم که با او رودربایستی نداریم، می‌دانیم که او از پیدا و پنهان ما آگاه است و هیچ ذره‌ای را نمی‌توانیم از او پنهان کنیم. بنابراین با همه وجود، کاستی‌ها و ناراستی‌های خود را رو می‌کنیم و از او کمک می‌خواهیم.

ما اقرار می‌کنیم که همه چیز اوست و از اوست:

يَا مَنْ تَوَاضَعُ كُلُّ شَيْءٍ لِعِظْمَتِهِ، يَا مَنْ اسْتَسَلَمَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ، يَا مَنْ
ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لِعِزَّتِهِ، يَا مَنْ خَضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِهَيْبَتِهِ، يَا مَنْ انْقَادَ كُلُّ شَيْءٍ
مِنْ خَشْيَتِهِ (۶)

این اقرار خالصانه و کم‌نظیر ما را به خودمان می‌شناساند و به خود نهیب می‌زنیم که تو این هستی و نباید در برابر آنچه معبودت می‌گویی، نافرمانی کنی و تکبر ورزی.

بنابراین باید او را سرمایه خود در مصیبت و شدت و ... بدانی و به او رو کنی و بس:

يَا عُدَّتِي عِنْدَ شِدَّتِي يَا رَجَائِي عِنْدَ مُصِيبَتِي يَا مُوَسِي عِنْدَ وَحْشَتِي
يَا صَاحِبِي عِنْدَ غُرْبَتِي يَا وَلِيَّي عِنْدَ نِعْمَتِي يَا غِيَاثِي عِنْدَ كُرْبَتِي يَا دَلِيلِي
عِنْدَ حَيْرَتِي يَا غَنَائِي عِنْدَ افْتِقَارِي يَا مَلْجَأِي عِنْدَ ضَطرَّارِي يَا مُعِينِي عِنْدَ
مَفْرَعِي

به راستی هیچ کس بهتر از خودش نمی تواند نفسش را بشناسد و این دعا زمینه ای فراهم می کند که این خودشناسی در نیایشی صادقانه مهیا گردد.

درس اخلاق و خودسازی از دیگر بهره های دعای جوشن است. پس از آن که انسان در دعا، خود و خدا را شناخت، خودسازی، آغاز می شود به این فراز از دعای جوشن توجه کنید:

يَا مَنْ عَطَاؤُهُ شَرِيفٌ، يَا مَنْ فِعْلُهُ لَطِيفٌ، يَا مَنْ لُطْفُهُ مُقِيمٌ، يَا مَنْ اِحْسَانُهُ
قَدِيمٌ يَا مَنْ قَوْلُهُ حَقٌّ يَا مَنْ وَعْدُهُ صِدْقٌ يَا مَنْ عَفْوُهُ فَضْلٌ يَا مَنْ عَذَابُهُ عَدْلٌ
يَا مَنْ ذِكْرُهُ حُلُوٌّ يَا مَنْ فَضْلُهُ عَمِيمٌ (۴۸)

در ظاهر از خدا می گوئیم، ولی در واقع می خواهیم با این گفتن، خود را به اخلاق او متخلق کنیم. دعا به ما می گوید که باید، عطا و بخششمان چگونه باشد، فِعْلَمَان، لَطْفَمَان، اِحْسَانَمَان، قَوْلَمَان و ... چگونه و با چه

صفتی باشد. نیایش گر تیزهوش خوب درمی یابد که در کدام یک از این صفت ها ضعف دارد و این تذکری است اخلاقی برای او.

خودسازی یعنی:

(الف) بازشناسی سرمایه ها، نیروها و استعداد های درونی.

(ب) فرار دادن آن ها در مسیر درست و به جا.

(ج) تعدیل تمایلات نفسانی

(د) آراسته شدن به محاسن و مکارم اخلاق

این دعا و دعاهایی این چنین، شاهره رسیدن به خودسازی هستند. به شرطی که آن ها را خوب بخوانیم در معنای آن ها تأمل کنیم و به آن عمل کنیم.

دعا فواید و بهره های دیگری هم دارد. مهم ترین آن ها عبارتند از:

ایجاد تکیه و اعتماد

ما با دعا و یادکرد نام های بزرگ خدا، خود را به او نزدیک کرده و با این احساس در درونمان قدرتی حس می کنیم که پیوسته به ما جرات و نیرو می بخشد:

گردست تضرع به دعا بردارم بیخ و بن کوه ها زجا بردارم

(ابوسعید ابوالخیر)